

PROBLEMATIKA STŘEDNĚDOBÉHO HODNOCENÍ OPERAČNÍHO PROGRAMU ROZVOJ VENKOVA A MULTIFUNKČNÍ ZEMĚDĚLSTVÍ

PROBLEMS OF MEDIUM-TERM EVALUATION OF OPERATIONAL PROGRAM RURAL DEVELOPMENT AND MULTIFUNCTIONAL AGRICULTURE

Eva Rosochatecká, Helena Řezbová

Anotace:

Příspěvek se zabývá problematikou střednědobého hodnocení Operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. Hodnocení je finanční a věcný pokrok u opatření 1.1. Investice do zemědělského majetku/zemědělských podniků.

Cílem hodnocení je identifikace a vyhodnocení významných vlivů, které působí na dosavadní realizaci a čerpání finančních prostředků ze zdrojů EU a z národních zdrojů.

Závěrečná část příspěvku vymezuje okruhy problémů, které se v procesu poskytování podpor z veřejných zdrojů objevily a zahrnuje doporučení na jejich řešení.

Klíčová slova:

hodnocení, operační program, projekt, zemědělství

Abstract:

The paper deals with problems of medium-term evaluation of the Operational program Rural Development and Multifunctional Agriculture. Evaluation is done for financial and material progress in the measure 1.1. Investment in agricultural property/agricultural enterprises.

Aim of evaluation is identification and evaluation of significant influences which take effect on present realization and drawing of financial means from the EU resources and from national resources.

The final part of paper delimits sphere of problems which appeared in the process of providing of supports from public resources and it includes recommendation for their solution.

Keywords:

mid-term evaluation, operational program, project, agriculture

ÚVOD

Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství je programový dokument vytvořený v průběhu procesu příprav přistoupení České republiky k Evropské unii v rámci nově koncipované politiky rozvoje venkova pro období po 1. květnu 2004, specifikuje opatření spolufinancovaná z orientační sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EAGGF) v rámci oblastí Cíle 1.

Rozhodnutím Evropské komise ze dne 17. června 2004 došlo ke schválení Rámce podpory Společenství pro strukturální pomoc v České republice. Dne 2. července 2004 Evropská komise oficiálně schválila rozhodnutím č. K (2004) 2689 také OP Zemědělství. Výše komunitárního příspěvku pro OP Zemědělství byla stanovena na cca. 173 mil. EUR. V polovině roku 2004 byla zahájena vlastní realizace OP Zemědělství.

Operační program Zemědělství vychází ze základních dokumentů týkajících se strukturální politiky Evropské unie jak na úrovni EU, tak i na úrovni České republiky.

CÍL A METODIKA

Cílem příspěvku je posoudit pokrok, kterého bylo dosaženo při implementaci podopatření

1.1.1. – Investice do zemědělského majetku a podpora začínajícím mladým zemědělcům, které zahrnuje tyto investiční záměry:

- a) 1.1.1.a racionalizace a přestavba stávajících zařízení v chovu skotu, prasat, ovcí, koz,
- b) 1.1.1. b racionalizace a přestavba stávajících zařízení v chovu nosnic,
- c) 1.1.1. c zlepšení míst pro skladování kejdy a chlévské mrvy,
- d) 1.1.1. d investice na rekonstrukce a technologie na skladování ovoce a zeleniny,
- e) 1.1.1.estroje pro zemědělskou výrobu

Hodnocení je provedeno ke konečnému stavu 31.12.2005. Byly posouzeny vlivy, které působí na dosavadní realizaci a čerpání finančních prostředků výše uvedeného podopatření , včetně finančního a věcného pokroku.

VÝSLEDKY

Filosofie podpory ze strany Evropské unie spočívá ve spolufinancování takových podniků, které mohou prokázat ekonomickou životaschopnost, vyhovují standardům ohledně životního prostředí, hygieny a welfare hospodářských zvířat a kde je zřejmá kvalifikace a adekvátní zkušenosti samotného zemědělce. Naopak podpora není přiznávána takovým projektům, které by vedly ke zvýšení produkce pro něž nebude zabezpečen běžný odbyt.

Podmínkou pro čerpání prostředků ze strukturálních fondů je zabezpečení národních prostředků na spolufinancování. Podle Národního rozvojového plánu byl stanoven národní podíl veřejných prostředků ve výši 50,3 % přijatelných výdajů na projekty, pro prioritní osu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství se tento podíl národních zdrojů prakticky neodlišuje od průměru (52,7 %), respektive konkrétně pro OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství je podíl národních zdrojů ve vztahu k celkovým přijatelným výdajům na úrovni 53,8 %.

Souhrnné tabulky č. 1: Alokace prostředků podle podopatření a investičních záměrů za období let 2004 a 2005 (+ alokace 2006)

1.1.1.a (v CZK)					
	2004	2005	2006	2004 + 2005	2004 - 2006
celkem	560063289	802189509	1040680411	1362252798	2402933209
veřejné zdroje	308034810	441204231	572374240	749239042	1321613282
z toho EU	194061959	277958671	360595768	472020630	832616398
ČR	113972851	163245560	211778473	277218411	488996884
soukromé zdroje	252028479	360985277	468306170	613013756	1081319926

Pozn. : Pro přepočet EUR na CZK byl použit směnný kurz 1: 28,99, 1.1.1.a (welfare ŽV),

Prostředky pro investiční záměr 1.1.1.a (welfare–prasata, skot, ovce a kozy) jsou nejvýznamnější položkou podopatření „Investice do zemědělských podniků“. Jejich podíl na celkovém plánu alokovaných prostředků v tomto podopatření představuje pro oba roky **37 %**. Celkově dosáhla hodnota těchto investičních záměrů za roky 2004-2005 **749 mil. Kč**, z čehož prostředky fondu EAGGF představovaly 472 mil. Kč.

1.1.1.b (v CZK)					
	2004	2005	2006	2004 + 2005	2004 - 2006
celkem	75684251	108403988	140632490	184088239	324720730
veřejné zdroje	41626335	59622197	77347871	101248532	178596403
z toho EU	26224586	37561995	48729146	63786581	112515727
ČR	15401749	22060201	28618725	37461951	66080676
soukromé zdroje	34057916	48781792	63284619	82839708	146124327

Pozn. : Pro přepočet EUR na CZK byl použit směnný kurz 1: 28,99, 1.1.1.b (welfare nosnice),

Pro investiční záměr 1.1.1.b (welfare - nosnice) orientovaný zejména na splnění směrnice ES 99/74, která se týká technologií pro chovy nosnic, byla alokována ve sledovaných letech 2004 a 2005 částka **101 mil. Kč**. To představovalo pouze **5 %** z celkových plánovaných prostředků opatření 1.1.1. Prostředky EU svojí celkovou výší činily necelých 64 mil. Kč

1.1.1.c (v CZK)					
	2004	2005	2006	2004 + 2005	2004 - 2006
celkem	348147491	498658353	646909473	846805843	1493715316
veřejné zdroje	191481124	274262098	355800213	465743222	821543435
z toho EU	120633101	172785125	224154130	293418226	517572356
ČR	70848023	101476973	131646083	172324996	303971079
soukromé zdroje	156666366	224396254	291109260	381062621	672171881

Pozn. : Pro přepočet EUR na CZK byl použit směnný kurz 1: 28,99, 1.1.1.c (kejda, hnojiště)

Investiční záměr 1.1.1.c (jímky a hnojiště) se v letech 2004 a 2005 podílel celkovou sumou **465 mil. Kč**, tj. **23 %** na celkové plánované alokaci pro dané podopatření. Investiční záměr je zaměřen na výstavbu a rekonstrukci jímek včetně kontrolního systému, výdejního místa, technologie čerpání, technologie míchání a vypouštění kejdy, technologie separace nebo předčištění kejdy, sběrné a přečerpávací jímky, výstavbu a rekonstrukci pevných hnojišť. Prostředky EU tvořily 293 mil. Kč.

1.1.1.d (v CZK)					
	2004	2005	2006	2004 + 2005	2004 - 2006
celkem	75684251	108403988	140632490	184088239	324720730
veřejné zdroje	41626335	59622197	77347871	101248532	178596403
z toho EU	26224586	37561995	48729146	63786581	112515727
ČR	15401749	22060201	28618725	37461951	66080676
soukromé zdroje	34057916	48781792	63284619	82839708	146124327

Pozn. : Pro přepočet EUR na CZK byl použit směnný kurz 1: 28,99, 1.1.1.d (sklady ovoce a z.),

Do investičního záměru 1.1.1.d (sklady ovoce a zeleniny) byla ve sledovaném období alokována plánovaná částka **101 mil. Kč**. Co do výše celkových prostředků i podílu jednotlivých složek je alokace shodná s investičním záměrem 1.1.1.b. Podíl tohoto investičního záměru představuje pouze **5 %** z celkových plánovaných prostředků na Opatření 1.1.

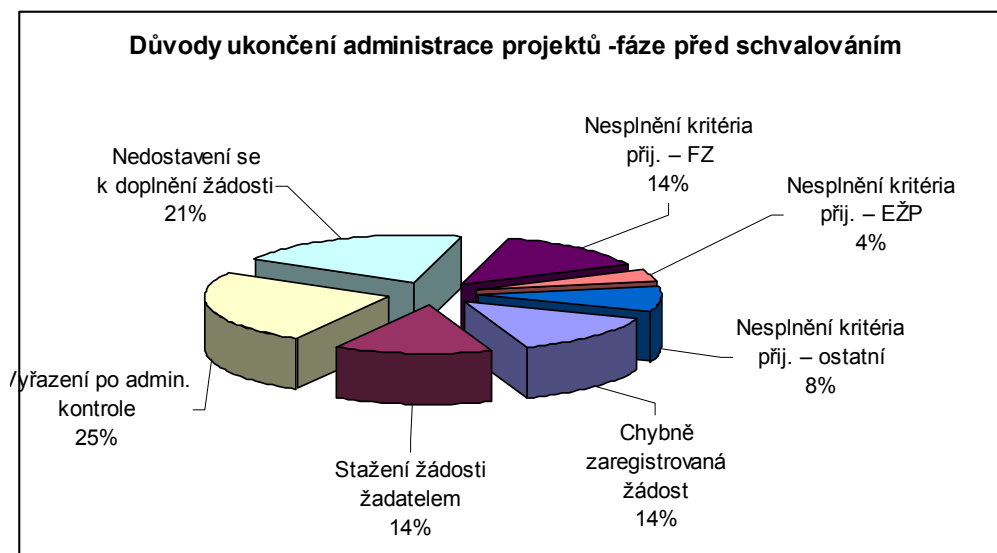
1.1.1.e (v CZK)						
	2004	2005	2006	2004 + 2005	2004 - 2006	
celkem	454105448	650423931	843794913	1104529378	1948324291	
veřejné zdroje	249758011	357733150	464087198	607491161	1071578359	
z toho EU	157347545	225371884	292374934	382719428	675094363	
ČR	92410466	132361266	171712263	224771733	396483996	
soukromé zdroje	204347437	292690780	379707715	497038217	876745933	

Pozn. : Pro přepočítání EUR na CZK byl použit směnný kurz 1: 28,99, 1.1.1.e (stroje)

Druhou nejvýznamnější položkou podopatření 1.1.1. je investiční záměr 1.1.1.e (zemědělské stroje). S celkovou plánovanou alokovanou částkou téměř **607,5 mil. Kč** v letech 2004 a 2005 se podílí na podopatření celkem **30 %**. Prostředky EU fondu EAGGF jsou ve výši 383 mil. Kč.

Celkem bylo v letech 2004 –2005 podáno na jednotlivých regionálních pracovištích v rámci sledovaného podopatření 1739 projektů Z celkového počtu projektů jich bylo vyřazeno 69 po administrativní kontrole.

Graf č. 1

Administrativní kontrolou prošlo 1670 projektů, tyto projekty vstupovaly do konkurenčního boje o schválení projektů.

Největší poptávka byla v letech 2004-2005 u investičního záměru 1.1.1.e (stroje) – celkem se jednalo o **1 014 projektů**, následovala poptávka v rámci investičního záměru 1.1.1 a (welfare prasat, skotu, ovcí a koz), zde se jednalo **465 projektů**, třetí nejvyšší objem projektů byl u záměru 1.1.1.c. (keřda, hnojiště).

V roce 2004 by bylo možné na základě **celkové poptávky** alokovat cca 1,464 miliardy Kč, v roce 2005 by to bylo 1,373 miliardy Kč (celkem **2,838** miliardy Kč).

V roce 2004 byla u investičního záměru 1.1.1.a (welfare prasat, skotu, ovcí a koz) poptávka ve výši 580 mil. Kč (210 projektů), v roce 2005 se tato poptávka zvýšila na 690 mil. Kč (255 projektů). Jednalo se o navýšení poptávky v roce 2005 až o **19-20%** oproti roku 2004. Nárůst zaznamenal rovněž investiční záměr 1.1.1.c (keřda, hnojiště), a to z hodnoty poptávky 113,6 mil. Kč až na hodnotu 161, 7 mil. Kč (ze 70-ti projektů na 86 projektů, nárůst v Kč více jak o **42%**).

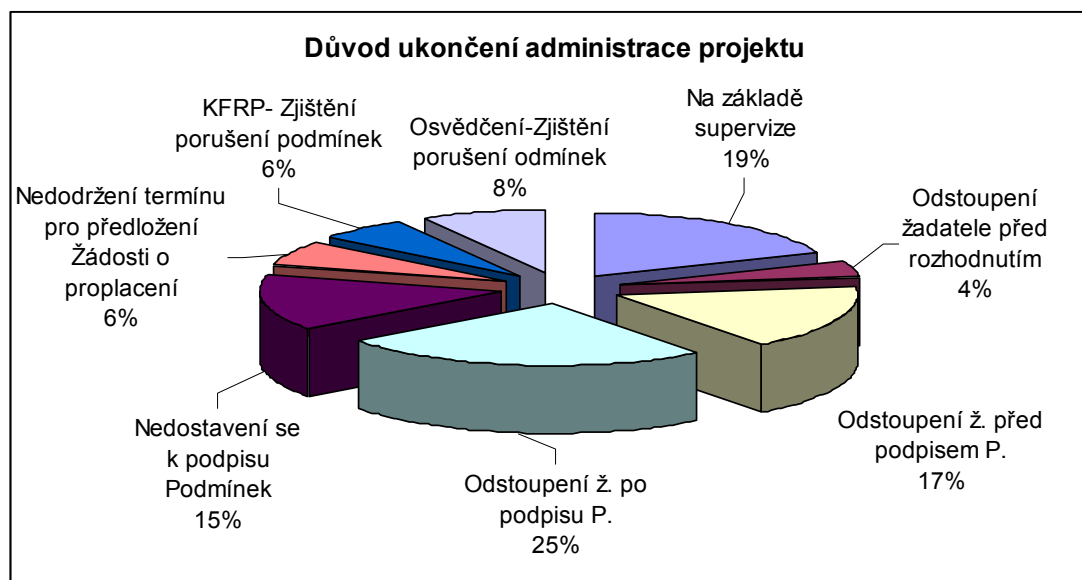
Meziroční pokles poptávky byl zaznamenán jak u opatření 1.1.1.b (welfare nosnic), tak i u opatření 1.1.1.d (sklady ovoce a zeleniny).

Výrazný pokles byl zaznamenán u investičního záměru 1.1.1.e (stroje), a to hlavně na základě vyloučení traktorů z položky přijatelných výdajů pro rok 2005 (4 kolo). U tohoto investičního záměru poklesla poptávka ze 730 mil. Kč na 481,3 mil. Kč (pokles v roce 2005 byl v Kč až na **65% hodnoty** poptávky v roce 2004).

Existovaly velké rozdíly mezi skutečnou poptávkou a plánovanou alokací u jednotlivých investičních záměrů. Nejvyšší převis poptávky byl v 1. kole v roce 2004 u investičního záměru 1.1.1.e (stroje), jednalo se o převis ve výši **279%** původní plánované alokace, následoval investiční záměr 1.1.1.a (welfare prasat, skotu, ovcí a koz), kde byl v roce 2004 převis poptávky ve výši **180%** plánované alokace.

Naopak nejnižší poptávka byla v roce 2004 u podopatření 1.1.2. (diverzifikace zemědělských činností), poptávka zde dosahovala pouze **25%** alokace. V roce 2004 činil v rámci opatření 1.1. celkový převis skutečné poptávky nad plánovanou alokací **166%**, o rok později, tj. v roce 2005, se jednalo o převis poptávky ve výši **109%**. Převis byl v tomto roce mírnější díky absolutnímu nárůstu hodnoty plánu alokace v roce 2005 (cca o 400 milionů Kč) i díky poklesu poptávky po podpoře v tomto roce (cca o 100 milionů Kč). Poptávka u investičního záměru 1.1.1.c (jímky na kejdu, hnojiště) je pouze ve výši cca **56-57%** nabízené plánované alokace (ČR+EU), a to jak v roce 2004, tak i v roce 2005. Vzhledem k tomu, že je tento investiční záměr třetí nejvýznamnější co do objemu alokace, znamená „nenaplnění (nepokrytí projekty)“ tohoto u tohoto záměru skutečnost, že tento investiční záměr nejvíce „dotuje“ investiční záměry s velkým převisem.

Graf č.2

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že ukončení administrace projektu (ve fázi těsně před schválením nebo po schválení) došlo ve **33 %** ze strany regionálního odboru (supervize, porušení podmínek) a v **67 %** ze strany žadatele (žadatel odstoupil, nedostavil se k podpisu podmínek, popř. nedodržel termín pro předložení Žádosti o proplacení).

Věcný pokrok byl hodnocen podle naplňování indikátorů stanovených k danému opatření. Hodnocení se týkalo monitorovacích indikátorů u investičního záměru 1.1.1.a (welfare ŽV) , kde výstupem byl počet rekonstruovaných objektů v živočišné výrobě a kde efektivita veřejné podpory byla jednoznačná u ukazatele produktivity práce.

ZÁVĚR

Pro zajištění konkurenceschopnosti českého zemědělství je podstatná podpora modernizace zemědělských podniků. Podporovaná opatření byla vhodně zvolena Realizované investice byly závislé na podpoře z Operačního programu, bez této podpory by podniky mohly realizovat jen část investic a to ponejvíce do 50 %, s tím, že využívaly především možnosti úvěrů. Administrativní proces získání podpory je však hodnocen jako složitý, zvláště u podnikatelů fyzických osob. Bylo by vhodné zajistit bezplatnou pomoc při zpracování projektů na úrovni regionálních pracovišť, především u podnikatelů fyzických osob a zajistit větší dostupnost metodik nebo vzorových projektů.

Ve fázi administrace projektů je velmi důležité pečlivě zkoumat důvody ukončení projektů ze strany žadatelů. Na projekty, které již byly schváleny, jsou zálohovány zdroje (alokace) a zbytečným ukončením administrace (zejména ze strany žadatele) se navyšují náklady na každou Kč podpory, a celý proces distribuce podpor se zpomaluje a komplikuje.

Literatura

Pravidla pro žadatele o finanční pomoc z Operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství Opatření 1.1. Investice do zemědělského majetku/ zemědělských podniků (3.aktualizované vydání), říjen 2005, MZe ČR

Kontaktní adresa

Doc. Ing. Eva Rosochatecká, CSc., ČZU v Praze, PEF, Praha 6 - Suchbát, tel.:224382284, e-mail:rosoch@pef.czu.cz

Ing. Řezbová Helena, PhD. ČZU v Praze, PEF, Praha 6 – Suchbát, tel: 224382297, e-mail: rezbova @pef.czu.cz